

Sygn. akt II UK 629/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]
z dnia 25 sierpnia 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił odwołanie
M. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...] z dnia 21
lutego 2013 r. odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia. Wnioskodawczyni (ur. 22 lutego 1960 r.), posiadająca wyuczone zawody sprzedawcy i masażyisty oraz pracująca jako księgowa i inspektor, pobierała rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy do dnia 31 grudnia 2011 r. Zarówno lekarz orzecznik, jak i komisja lekarska organu rentowego nie uznali jej za niezdolną do pracy po tej dacie. Dla wyjaśnienia tej okoliczności, postanowieniem z dnia 9 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych z zakresu neurologii, kardiologii, otolaryngologii i psychiatrii, tj. specjalności stosownych do zgłaszanych przez wnioskodawczynię dolegliwości. Wnioskodawczyni sprzeciwiła się przeprowadzeniu dowodów we wskazanym zakresie, podnosząc, że podstawą przyznania jej renty do dnia 31 grudnia 2011 r. była opinia biegłego neurologa oraz że nie domaga się świadczenia rentowego z przyczyn psychiatrycznych, kardiologicznych i otolaryngologicznych. Z tego względu Sąd pierwszej instancji przeprowadził jedynie dowód z opinii biegłego z zakresu neurologii. W ocenie tego Sądu, sporządzone przez biegłą neurolog opinie główna i uzupełniająca dają podstawę do przyjęcia, że wnioskodawczyni z neurologicznego punktu widzenia nie jest niezdolna do pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami. Rozpoznane u niej schorzenia (bóle korzeniowe kręgosłupa szyjnego i L/S w przebiegu zmian zwyrodnieniowych, bóle barku prawego w przebiegu zmian zwyrodnieniowych, stan po operacji paluchów koślawych i napadowe bóle głowy, przy niestwierdzeniu objawów ubytkowych neurologicznych świadczących o długotrwałym ucisku na struktury nerwowe oraz niestwierdzeniu objawów uszkodzenia OUN i zaników mięśni) nie mają charakteru stałego i ulegają poprawie, np. po zabiegach rehabilitacyjnych i farmakoterapii.

W apelacji od powyższego wyroku wnioskodawczyni zarzuciła, między innymi, pominięcie przy wyrokowaniu posiadanego przez nią orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z dnia 28 maja 2012 r. oraz wniosła o przeprowadzenie dowodu z opinii innego biegłego neurologa oraz z opinii biegłego ortopedy.

Wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2015 r. Sąd Apelacyjny [...] oddalił apelację, uznając ustalenia Sądu pierwszej instancji za prawidłowe.

Sąd odwoławczy podkreślił, że dokonana przez biegłą neurolog ocena stanu zdrowia wnioskodawczynie jest pełna i całościowa, została oparta na zgromadzonej dokumentacji medycznej, wywiadzie i badaniach bezpośrednich oraz stwierdza poprawę stanu schorzeń po zabiegach rehabilitacyjnych i farmakoterapii. Co prawda biegła wskazała na konieczność wydania opinii przez biegłych z zakresu ortopedii i psychiatrii, jednak z uwagi na sprzeciw wnioskodawczynie uzasadniany przez nią brakiem dokumentacji medycznej z przebiegu leczenia u lekarzy tej specjalności, zasadne było stanowisko Sądu pierwszej instancji co do pominięcia dowodu z opinii biegłych sądowych innych specjalności niż neurolog. Nadto Sąd drugiej instancji stwierdził, że co prawda orzeczenie o niepełnosprawności może mieć wpływ na ustalenie niezdolności do pracy, nie jest to jednak wpływ przesądzający. Brak jest bowiem podstaw do utożsamienia pojęć prawnych „niezdolności do pracy” i „niepełnosprawności”, skoro każde z nich posiada odmienną definicję legalną. Orzekanie w sprawie ustalenia stopnia niezdolności do pracy oraz w sprawie ustalenia stopnia niepełnosprawności należą do innych organów i stanowić mają konieczną przesłankę prawną dla ustalenia prawa do korzystania z różnego rodzaju świadczeń lub uprawnień. W związku z tym zaliczenie do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie jest równoznaczne z występowaniem niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów ustawy emerytalno-rentowej. Skoro zatem wnioskodawczynie nie jest niezdolna do pracy, to nie spełnia przesłanki określonej w art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła: I. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 57 ust. 1 pkt 1-3 w związku z art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) przez błędną wykładnię prowadzącą do przyjęcia, że skarżąca jest zdolna do pracy zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami, a jej stan zdrowia nie uzasadnia przyznania renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, podczas gdy spełnia ona kryteria uznania jej za częściowo niezdolną do pracy; 2) art. 4 ust. 2 w związku z art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 2046 ze zm., dalej jako ustawa o rehabilitacji

zawodowej i społecznej) przez niewłaściwe zastosowanie przejawiające się w nieuwzględnieniu tych norm przy orzekaniu i w konsekwencji stwierdzeniu, że skarżąca nie jest niezdolna do pracy, mimo iż posiada umiarkowany stopień niepełnosprawności; II. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a to: 1) art. 217 § 1, art. 227 w związku z art. 236 w związku z art. 391 § 1 oraz w związku z art. 381 i art. 382 k.p.c. przez niewydanie postanowienia w przedmiocie wniosków dowodowych skarżącej; 2) art. 286 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 382 k.p.c. przez nieprzeprowadzenie dowodu z opinii drugiego biegłego neurologa, podczas gdy zaistniały przesłanki do zażądania przez Sąd dodatkowej opinii od innego biegłego z tej samej dziedziny; 3) art. 286 w związku z art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. przez uznanie za prawidłowe oparcia przez Sąd pierwszej instancji rozstrzygnięcia na opinii jednego biegłego z dziedziny neurologii, a tym samym uznanie za prawidłowe nieprzeprowadzenia dowodu z opinii innego (drugiego) biegłego neurologa, podczas gdy zaistniały przesłanki do zażądania przez Sąd pierwszej instancji dodatkowej opinii od innego biegłego z tej samej dziedziny; 4) art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w tym, że Sąd drugiej instancji nie rozpatrzył sprawy w granicach apelacji; 5) art. 382 w związku z 385 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i wydanie orzeczenia z pominięciem istotnej części materiału zebranego w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym; 6) art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez istotne braki w treści uzasadnienia; 7) art. 365 § 1 k.p.c. przez uznanie, że skarżąca jest zdolna do pracy, pomimo, że jej stan zdrowia nie uległ poprawie od dnia 31 grudnia 2011 r.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i jego zmianę poprzez uznanie skarżącej za częściowo niezdolną do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona. Ponieważ postępowanie przed sądem apelacyjnym jest dalszym ciągiem merytorycznego rozpoznania sprawy (art. 382 k.p.c.), to sąd ten powinien dokonać samodzielnej oceny wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji i poczynić własne ustalenia faktyczne oraz w uzasadnieniu swojego orzeczenia zdać szczegółową relację z oceny zgromadzonego materiału i dokonanych ustaleń (art. 328 § 2 k.p.c.), przy uwzględnieniu charakteru i treści orzeczenia drugoinstancyjnego (art. 391 § 1 k.p.c.) oraz rodzaju zarzutów i wniosków apelacyjnych (art. 378 § 1 k.p.c.). Sąd odwoławczy obowiązкови temu nie sprostał.

Po pierwsze, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że z art. 57 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 12 ust. 1 i art. 13 ustawy emerytalnej w związku z art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej wynika konieczność wzięcia pod rozwagę - w trakcie prowadzenia postępowania dowodowego i przy dokonywaniu ustaleń faktycznych - orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (por. np. wyroki z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 340; z dnia 11 lutego 2005 r., I UK 177/04, OSNP 2005 nr 18, poz. 290; z dnia 28 września 2011 r., I UK 96/11, LEX nr 1102261; z dnia 14 czerwca 2012 r., I UK 17/12, LEX nr 1229807; z dnia 9 października 2014 r., II UK 11/14, LEX nr 1545033). W orzeczeniach tych podkreśla się, że aczkolwiek orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie przesądza o ustaleniu niezdolności do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej ze względu na odmiennność celów i przesłanek ustalenia stopnia niepełnosprawności i niezdolności do pracy, to jednak nie może być ignorowane. Stwierdzenie umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wiąże się bowiem ze stwierdzeniem niezdolności do pracy albo zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymaganiem pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Stwierdzenie zdolności do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej w przypadku osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności musi być zatem poprzedzone dokonaniem analizy orzeczenia o ustaleniu tego stopnia niepełnosprawności i jego przesłanek.

Sąd drugiej instancji co prawda dostrzegł możliwość wpływu orzeczenia o stopniu niepełnosprawności na ustalenie niezdolności do pracy, jednak ograniczył się do stwierdzenia, że stany te nie są równoznaczne. Tymczasem, skoro skarżąca zaoferowała dowód w postaci orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z dnia 28 maja 2012 r., a więc stwierdzającego fakty istniejące w czasie wydania zaskarżonej decyzji oraz postawiła zarzut jego pominięcia w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, to Sąd odwoławczy powinien dokonać oceny stanu zdolności (niezdolności) skarżącej do pracy w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej z uwzględnieniem przesłanek, na podstawie których uzyskała ona orzeczenie o niepełnosprawności.

Po drugie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że sąd ma obowiązek wypowiedzieć się pozytywnie lub negatywnie w przedmiocie każdego wniosku dowodowego stron, w szczególności wypowiedzieć się w kwestii ewentualnego dopuszczenia zawnioskowanego dowodu albo uznania go za nieistotny w sprawie (por. wyrok z dnia 23 stycznia 2008 r., II PK 125/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 66). Sąd nie musi wydawać postanowienia o odmowie przeprowadzenia dowodu wskazanego przez stronę, gdyż w świetle art. 236 k.p.c., postanowienie dowodowe powinno mieć określoną treść pozytywną (por. wyrok z dnia 2 lipca 2009 r., I UK 37/09, LEX nr 529678). Trafnie natomiast skarżąca podnosi, że z motywów zaskarżonego wyroku nie wynika sposób rozstrzygnięcia o zgłoszonym przez nią w apelacji wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu ortopedii. W tym zakresie Sąd odwoławczy ograniczył się do podania przyczyn nieprzeprowadzenia tego dowodu przez Sąd pierwszej instancji mimo wskazania na taką konieczność w opinii neurologicznej. W konsekwencji nie wiadomo, czy Sąd drugiej instancji wniosek dowodowy przeoczył, czy zawnioskowany dowód pominął jako dotyczący faktów nieistotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 w związku z art. 217 § 1 k.p.c.), czy przyjął, że okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione (art. 217 § 3 k.p.c.), czy też uznał, że zachodzi sytuacja określona w art. 381 k.p.c. Zasadą postępowania apelacyjnego wyrażoną w art. 382 k.p.c. jest orzekanie przez sąd drugiej instancji na podstawie materiału dowodowego zebranego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym i postępowaniu odwoławczym. Oznacza to, że zasadą

postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym jest uwzględnianie nowych faktów i dowodów, a wyjątkiem ich pomijanie (art. 381 k.p.c.). Jeżeli w odniesieniu do ustaleń faktycznych wymagających specjalistycznej wiedzy sąd zasięgnął opinii biegłego, to ewentualne powołanie innych biegłych może być uznane za powinność sądu, gdy pierwotna opinia nie wyjaśnia w pełni okoliczności stanu zdrowia ubezpieczonego, wskazując na potrzebę poddania go ocenie przez biegłych innych specjalności.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz odpowiednio stosowanego art. 108 § 2 k.p.c.

kc